4.10.2016

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 163/2016 vp

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI SAIRAUSVAKUUTUSLAIN MUUTTAMISESTA

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä sairausvakuutuslain muuttamisesta. Esityksen mukaan naispuolisen työntekijän perhevapaista aiheutuvia vanhemmuuden kustannuksia tasattaisiin jatkossa työnantajalle maksettavalla 2 500 euron kertakorvauksella.

Esityksellä hallitus pyrkii parantamaan naisten tasa-arvoista kohtelua ja työllistymistä. Esityksen mukaan tuki maksettaisiin kaikille työnantajille, jotka maksavat työsopimuksen tai työ- taikka virkaehtosopimuksen perustella palkkaa vähintään yhdeltä kuukaudelta äitiysrahakauden aikana. Korvauksen saamisen edellytyksenä olisi myös se, että työsuhde työnantajaan on kestänyt vähintään kolme kuukautta ennen äitiysrahakauden alkua ja työsuhde perustuu vähintään vuodeksi tehtyyn työsopimukseen. Lisäksi työajan tulee olla äitiysrahakauden alkaessa vähintään 80 prosenttia alan kokoaikaisen työntekijän säännöllisestä työajasta. Tukea ehdotetaan maksettavaksi vastaavasti myös adoptioäidin työnantajalle.

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Vanhemmuuden kustannusten tasaaminen on askel oikeaan suuntaan

On tärkeää pyrkiä siihen, että vanhempainvapaista aiheutuvat kustannukset eivät ohjaa työnantajia palkkaamaan sukupuolen perusteella. Tältä osin uudistus on oikeansuuntainen.

Vanhemmuudesta yrityksille aiheutuvat kustannukset saattavat vaikuttaa siihen, että varsinkin nuoret naiset kokevat vaikeaksi löytää ensimmäistä vakituista työsuhdetta. Tilanteesta seuraa myös se, että lasten hankkimista siirretään koko ajan myöhemmäksi, jotta työuran aloittaminen tulisi mahdolliseksi. Toisaalta vanhemmuuden korkeat kustannukset vaikeuttavat yritysten mahdollisuuksia nostaa työllisyyttä. Naisvaltaiset yritykset kokevat työntekijöiden vanhemmuudesta yritykselle seuraavan kustannusrasitteen erittäin korkeaksi.

Esityksessä on todettu, että hallitus pyrkii esityksellä osaltaan tukemaan Suomen kilpailukykyä edistämällä naisvaltaisen yritysten työllistämistä ja kasvua. Tavoite on oikea, mutta yksittäisiä muutoksia tärkeämpää olisi kuitenkin kehittää työlainsäädäntöä ja työmarkkinajärjestelmää kokonaisuudessaan työllistämisen kynnystä alentavasti.

On huomattava, että vaikka työnantajille nykyisin korvataan osittain työntekijöiden vanhemmuudesta yrityksille koituvia kustannuksia, merkittävässä määrin kustannukset jäävät edelleen yritysten itsensä lopullisesti maksettaviksi. Yritysten vastuulle jääviä kustannuksia ovat muun ohessa synnytykseen liittyvät lääkärissäkäyntien vaatimat poissaolot, sijaisen palkkaamis- ja perehdyttämiskulut sekä lomaraha äitiysvapaalta kertyvästä vuosilomasta. Suurin yksittäinen ja kokonaan korvaamatta jäävä kustannuserä muodostuu tilapäisen hoitovapaan palkkakustannuksista, eli kustannukset niiltä päiviltä, joina työntekijä on kotona hoitamassa sairastunutta lastaan.

Lisäksi toteamme, että esitys merkitsee uutta etuutta nyt jo valitettavan monimutkaiseen vanhempainpäivärahajärjestelmään. Siksi on tärkeää, että korvauksen hakemiseen ja maksamiseen liittyvät käytännöt tehdään mahdollisimman yksinkertaisiksi.

Kustannusten jakautumisesta

Tällä hetkellä työnantajien rahoitusosuus työtulovakuutuksen menoista on noin 67 prosenttia, palkansaajien ja yrittäjien osuus on noin 28 prosenttia ja valtion osuus noin 5 prosenttia. Uudistuksen aiheuttama lisäkustannus työtulovakuutukselle olisi noin 75 miljoonaa euroa.

Esityksen mukaan uudistuksesta aiheutuvat kustannukset rahoitettaisiin työtulovakuutuksesta työnantajien rahoittamalla vakuutusmaksuosuudella. Tavoite jakaa vanhemmuuden kustannuksista yrityksille aiheutuvaa rahoitusvastuuta tasaisemmin kaikkien työnantajien kesken on perusteltu.

Vanhemmuuden kustannukset ovat kiistämättä rasite naisia työllistäville aloille. Toisaalta kustannukset ovat myös tulppa nuorten naisten työllistymiselle. Yhteiskunnassa ymmärretään laajasti, että vanhemmuudesta aiheutuvat kulut tulisi siirtää tasapuolisemmin kaikkien yhteisesti maksettavaksi. Toteammekin, että esityksen mukaisen mallin vaihtoehtona perusteltu olisi myös ratkaisu, jossa työntekijät osallistuisivat uudistuksen rahoitukseen työtulovakuutuksen nykyisten rahoitusosuuksien suhteessa.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa osuudessa on todettu, että työnantajien osuus työtulovakuutuksen vakuutusmaksuista on nykyisin noin 67 prosenttia. Esityksen vaikutusarvioinnissa ei ole kuitenkaan millään tavalla eritelty sitä, millä tavoin maksuosuudet jakaantuvat yksityisen ja julkisen sektorin työnantajien kesken.

Yksityisen sektorin osuus kokonaispalkkasummasta (82€ mrd) on noin kaksi kolmannesta. Yksityisellä sektorilla palkansaajista naisia on reilu 40 pro-

senttia, eli noin 595 000 palkansaajaa. Julkisella sektorilla naisten suhteellinen osuus työntekijöistä on suurempi, noin 70 prosenttia, mutta silti lukumäärältään naisia on yksityistä sektoria vähemmän, noin 480 000 palkansaajaa. Karkeasti arvioiden voidaan sanoa, että siinä missä yksityisen sektorin työnantajat rahoittavat 2/3 työtulovakuutuksen työnantajien maksuosuudesta, jakautuu naispuolisten työntekijöiden työnantajille nyt esitettävän muutoksen seurauksena maksettava kertakorvaus lähes puoliksi yksityisen ja julkisen sektorin kesken. On siis huomattava, että nyt esitettävällä tavalla tehtynä yksityisen sektorin työnantajat rahoittavat suhteellisesti enemmän tehtävää muutosta. Tältä osin katsomme, että esityksen vaikutusten arviointi on puutteellinen.

Lisäksi toteamme, että edelleen perhevapaista koituvien kustannusten rahoituksen pohjaa tulisi kuitenkin laajentaa. Kysymys on mitä suurimmassa määrin koko yhteiskuntaan vaikuttavasta ja väestöpoliittisesti tärkeästä asiasta. Vastuunkantoa voitaisiin yksinkertaisella tavalla laajentaa esimerkiksi korvaamalla yrityksille niitä palkkakustannuksia, joita sairastuneen lapsen hoitopäiviltä yrityksille aiheutuu. Nämä kustannukset ovat tarkasti laskettavissa ja korvausjärjestelmä olisi mahdollista rakentaa esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen yhteyteen.

Edellä mainitun lisäksi on huomattava, että kertakorvauksesta huolimatta työnantajalle jää edelleen kannettavaksi myös muita, muun muassa sijaisen rekrytoinnista ja perehdyttämisestä aiheutuvia epäsuoria kuluja.

Lopuksi

Nyt esitettävä muutos on askel oikeaan suuntaan. Yksittäisten muutosten sijaan Suomen vaikean työttömyystilanteen korjaaminen ja alhaisen työllisyysasteen nostaminen vaativat kuitenkin rohkeita muutoksia työmarkkinoiden rakenteisiin.

Korostammekin, että työelämän lainsäädännön kehittämisen strategisena tavoitteena tulee olla työllistämisen helpottaminen ja työllisyysasteen nostaminen. On viimein oivallettava, että työ- ja sosiaalilainsäädäntö sekä niihin tehtävät muutokset ovat myös markkinoiden toiminnan sääntelyä, joka vaikuttaa kysyntään, tarjontaan ja työmarkkinoiden dynamiikkaan.

Suomen Yrittäjät

Atte Rytkönen
lainopillinen asiamies